

УДК 658.012

Л. М. Курбацька,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2567-3060>
Т. П. Радчишин,
аспірант кафедри менеджменту і права,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-2693-4772>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.8.115

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРОБІЗНЕСУ

L. Kurbatska,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Marketing, Dnipro State Agrarian and Economic University
T. Radchyshyn,
Postgraduate student of the Department of Management and Law, Dnipro State Agrarian and Economic University

INNOVATIVE APPROACHES TO MANAGING AGRIBUSINESS COMPETITIVENESS

В статті досліджено інноваційні підходи розвитку конкурентоспроможності в аграрному бізнесі України. Також автори визначили інноваційні складові розвитку агробізнесу, охарактеризували чинники, які впливають на цей процес в конкурентних умовах ринкового середовища. Акцентовано увагу на тому, що конкурентоспроможність аграрного бізнесу визначається здатністю підприємства ефективно використовувати ресурси, адаптуватися до змін ринку та впроваджувати інноваційні рішення. Управління конкурентоспроможністю аграрного бізнесу вимагає комплексного підходу, що включає технологічні, фінансові, кадрові та маркетингові аспекти. Для збереження та підвищення конкурентоспроможності підприємства мають орієнтуватися на інноваційні технології, цифровізацію процесів і впровадження екологічно безпечних рішень. Роль інновацій у підвищенні конкурентоспроможності полягає у використанні сучасних технологій, а це дозволяє аграрним підприємствам ефективніше використовувати ресурси, знижувати витрати та підвищувати врожайність. Комплексний підхід до впровадження інновацій у аграрному бізнесі забезпечує підвищення продуктивності, економічної ефективності та екологічної безпеки виробництва.

The article explores innovative approaches to developing competitiveness in the agrarian business of Ukraine. The authors also identified innovative components of agribusiness development, characterized the factors that influence this process in competitive market conditions. The emphasis is on the fact that the competitiveness of agrarian business is determined by the ability of the enterprise to effectively use resources, adapt to market changes and implement innovative solutions. Managing the competitiveness of agrarian business requires a comprehensive approach that includes technological, financial, personnel and marketing aspects. The key factor for success is innovation, strategic planning and efficient use of resources. Modern agrarian business faces numerous challenges, such as climate change, increasing resource costs, increased competition in international

markets and changes in consumer preferences. To maintain and increase competitiveness, enterprises should focus on innovative technologies, digitalization of processes and the implementation of environmentally friendly solutions. The role of innovation in increasing competitiveness lies in the use of modern technologies, which allows agricultural enterprises to use resources more efficiently, reduce costs and increase yields. A comprehensive approach to the implementation of innovations in agricultural business ensures increased productivity, economic efficiency and environmental safety of production. Adaptation to modern trends will allow agricultural companies to remain competitive and resilient to global challenges. Managing the competitiveness of agricultural business requires a comprehensive approach, including technological, financial, personnel and marketing aspects. The key factor for success is innovation, strategic planning and efficient use of resources. Therefore, the use of modern management methods allows agricultural enterprises to remain market leaders, increase profitability and reduce risks. Enterprises that adapt to modern challenges in a timely manner and actively implement new technologies gain significant advantages in the market and ensure sustainable development in the long term.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, аграрний бізнес, конкурентоспроможність.
Key words: innovations, innovative development, agrarian business, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Конкурентоспроможність аграрного бізнесу визначається здатністю підприємства ефективно використовувати ресурси, адаптуватися до змін ринку та впроваджувати інноваційні рішення. Вадливим та вагомим фактором успіху агробізнесу є інновації, стратегічне планування та ефективне використання ресурсів. Сучасний аграрний бізнес стикається з численними викликами, такими як зміни клімату, зростання витрат на ресурси, посилення конкуренції на міжнародних ринках і зміни у споживчих вподобаннях. Для збереження та підвищення конкурентоспроможності підприємства мають орієнтуватися на інноваційні технології, цифровізацію процесів і впровадження екологічно безпечних рішень. Тому управління конкурентоспроможністю аграрного бізнесу вимагає комплексного підходу, що включає технологічні, фінансові, кадрові та маркетингові аспекти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Неодноразово питання інноваційного розвитку аграрного бізнесу розглядалось в численних публікаціях наукового напрямку, такими вченими як: Доброва Н. В., Каражия Е. А., Людвік І., Махмудов Х.З., Поліщук О.Ю., Назаренко С., Холод В., Садовий М., Опалат Д.В., Величко О.П., Віленський Д.В. [1—10]. Але разом з тим, управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств є недостатньо висвітленим в економічній літературі в умовах розвитку інноваційних технологій. Саме інноваційний підхід при здійсненні аграрного бізнесу сприятиме його підвищенню якості аграрної продукції як стратегічного розвитку аграрних підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення інноваційних підходів щодо управління конкурентоспроможністю аграрного бізнесу, а також дослідження теоретико-методологічних основ розвитку аграрних підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Роль інновацій у підвищенні конкурентоспроможності полягає у використанні сучасних технологій, а це дозволяє аграрним підприємствам ефективніше використовувати ресурси, знижувати витрати та підвищувати врожайність. Наприклад, точне землеробство та автоматизовані системи зрошення допомагають зменшити споживання води та добрив без шкоди для врожаю [1, с. 126].

Значення цифровізації для агросектору пов'язано з впровадженням IoT, великих даних та штучного інтелекту, що забезпечує аграріям точніші прогнози, що дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані з погодними умовами, шкідниками та ринковими коливаннями. Діджиталізація також спрощує логістику, зменшуючи втрати при зберіганні та транспортуванні.

Екологічна стійкість як ключовий фактор розвитку Сучасні екологічні технології сприяють збереженню родючості ґрунтів, зменшенню викидів CO₂ та використанню відновлюваних джерел енергії, таких як біогазові установки. Впровадження органічного землеробства дозволяє отримувати продукцію преміум-сегмента та виходити на міжнародні ринки [5, с. 233].

Інноваційні фінансові механізми як драйвер змін Розвиток фінансових інструментів, таких як аграрні розписки, цифрові платформи кредитування та грантові програми ЄС, дає змогу аграріям залучати більше інве-

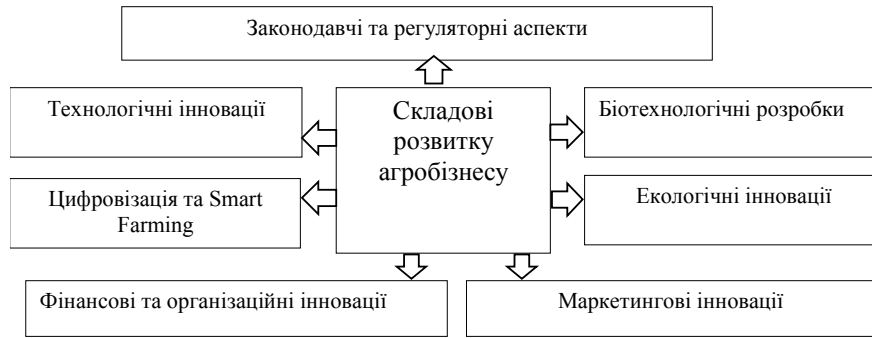

Рис. 1. Інноваційні складові розвитку агробізнесу в Україні

Джерело: складено авторами.

стицій у модернізацію. Крім того, використання блокчейну у фінансових операціях забезпечує прозорість та зменшує ризики шахрайства [6, с. 162].

Необхідність адаптації законодавства до інновацій

Створення сприятливих умов для розвитку агростартапів, державна підтримка екологічно чистих технологій та спрощення процедур сертифікації можуть значно прискорити впровадження інновацій у галузі [8, с. 263]. Так, інноваційний розвиток аграрного бізнесу включає такі ключові складові (рис. 1):

1. Технологічні інновації

а) використання сучасної техніки та обладнання (дрони, роботи, GPS-навігація).

б) автоматизація процесів, зменшення впливу людського фактора.

с) впровадження точного землеробства (сенсори, супутниковий моніторинг).

2. Біотехнологічні розробки

д) використання генетично модифікованих культур та стійких сортів.

е) біологічні засоби захисту рослин і тварин.

ф) інновації у селекції та генетичній інженерії.

3. Цифровізація та Smart Farming

г) впровадження великих даних (Big Data) для аналізу та прогнозування.

h) інтернет речей (IoT) у сільському господарстві.

і) використання мобільних додатків для моніторингу полів та погоди.

4. Екологічні інновації

ж) органічне виробництво та екологічно чисті технології.

к) раціональне використання водних та енергетичних ресурсів.

л) зменшення впливу агробізнесу на навколишнє середовище.

5. Фінансові та організаційні інновації

м) нові форми фінансування (краудфандинг, аграрні розписки).

н) кластери та кооперативи для підвищення ефективності бізнесу.

о) аграрні стартапи та інкубатори інновацій.

6. Маркетингові інновації

р) використання цифрового маркетингу та електронної комерції.

с) впровадження нових каналів збуту (онлайн-платформи, маркетплейси).

т) брендування та підвищення доданої вартості продукції.

7. Законодавчі та регуляторні аспекти націлена на такі сфери:

с) Адаптація до нових екологічних та санітарних стандартів.

т) використання державних програм підтримки аграрного бізнесу.

у) впровадження міжнародних стандартів якості та безпеки продукції.

в) впровадження цих складових допомагає аграрним підприємствам підвищувати ефективність, зменшувати витрати та залишатися конкурентоспроможними на глобальному ринку.

Для успішного управління конкурентоспроможністю в аграрному бізнесі необхідно враховувати такі ключові аспекти: стратегічне планування, використання інноваційних технологій, фінансове управління, розвиток людського капіталу, оптимізація логістики та збуту, цифровий маркетинг та маркетингові інновації [7, с. 65]. Розглянемо їх характеристику детальніше.

Стратегічне планування охоплює:

— Аналіз ринкових тенденцій — дослідження попиту, прогнозування змін у споживчих уподобаннях, оцінка конкурентів.

— Розробка унікальної стратегії — вибір між низьковитратною стратегією, стратегією диференціації або нішею.

— Гнучкість у прийнятті рішень — швидке реагування на зміни клімату, ринкової кон'юнктури та законодавчих вимог.

Використання інноваційних технологій включає:

— Автоматизація виробничих процесів — роботизовані ферми, дрони для моніторингу посівів, IoT для точного землеробства.

— Впровадження біотехнологій — нові сорти культур із підвищеною стійкістю до змін клімату та шкідників.

— Цифровізація управління — аграрні CRM-системи, GPS-навігація, аналітика великих даних для оптимізації виробництва.

Фінансове управління відіграє важливу роль у стабільності та розвитку агробізнесу. Оптимізація витрат, залучення інвестицій, ефективне використання кредитних ресурсів і диверсифікація джерел фінансування сприяють підвищенню фінансової стійкості підприємств. Важливою складовою є управління ризиками, зокрема страхування врожаю, захист від валютних коливань і використання сучасних методів прогнозування ринкової ситуації [9, с. 351]. Ефективне фінансове управління передбачає використання основних складових:

— Оптимізація витрат — зменшення собівартості продукції шляхом точного планування ресурсів та автоматизації.

— Диверсифікація джерел фінансування — залучення аграрних розписок, грантів, венчурного капіталу.

— Фінансовий контроль та ризик-менеджмент — страхування врожаю, хеджування валютних ризиків, управління дебіторською заборгованістю.

Розвиток людського капіталу є невід'ємною частиною конкурентоспроможності. Висококваліфікований персонал, що володіє сучасними знаннями та навичками, сприяє ефективному управлінню підприємством, швидкому впровадженню інновацій та адаптації до ринкових змін. Навчання співробітників, створення сприятливих умов праці та формування мотиваційних програм забезпечують продуктивність і лояльність персоналу. Тому відокремимо основні напрямки:

— Підвищення кваліфікації персоналу — навчання працівників новітнім агротехнологіям.

— Мотиваційні програми — запровадження KPI та бонусних систем для підвищення продуктивності.

— Формування корпоративної культури — створення командного духу та залучення фахівців світового рівня.

Оптимізація логістики та збуту направлено на:

— Впровадження сучасних логістичних рішень — зменшення втрат продукції під час зберігання та транспортування.

— Розширення каналів збуту — використання е-commerce, маркетплейсів, створення власних торгових марок.

— Експортна стратегія — сертифікація продукції для виходу на міжнародні ринки, адаптація до стандартів ЄС.

Маркетингові стратегії відіграють також важливу роль у розширенні ринків збуту та формуванні позитивного іміджу компанії. Використання цифрових технологій, зокрема онлайн-продажів, соціальних мереж і персоналізованого підходу до споживачів, дозволяє підвищити впізнаваність бренду та збільшити прибутковість бізнесу. Вихід на міжнародні ринки потребує адаптації продукції до міжнародних стандартів та сертифікації [2—4].

Маркетингові інновації як шлях до розширення ринків збуту передбачає використання онлайн-платформ, маркетплейсів та систем автоматизації продажів відкриває нові можливості для фермерів та аграрних підприємств. Наприклад, прямий продаж через е-commerce-платформи (без посередників) збільшує прибутковість продукції. А саме:

— цифровий маркетинг — просування через соціальні мережі, контент-маркетинг, SEO;

— брендинг і підвищення лояльності — створення впізнаваного бренду, використання стратегій "від ферми до столу".

— аналіз поведінки споживачів — збір і аналіз даних для персоналізованих пропозицій та покращення продукту.

ВИСНОВКИ

Як підсумок, можемо відзначити, що комплексний підхід до впровадження інновацій у аграрному бізнесі забезпечує підвищення продуктивності, економічної

ефективності та екологічної безпеки виробництва. Адаптація до сучасних тенденцій дозволить аграрним компаніям залишатися конкурентоспроможними та стійкими до глобальних викликів. Управління конкурентоспроможністю аграрного бізнесу вимагає комплексного підходу, що включає технологічні, фінансові, кадрові та маркетингові аспекти. Ключовим фактором успіху є інновації, стратегічне планування та ефективне використання ресурсів. Отже, застосування сучасних методів управління дозволяє агропідприємствам залишатися лідерами ринку, підвищувати прибутковість і зменшувати ризики.

Таким чином, управління конкурентоспроможністю аграрного бізнесу є динамічним і багатограним процесом, що вимагає стратегічного бачення, інноваційного підходу та ефективного використання всіх доступних ресурсів. Підприємства, які вчасно адаптуються до сучасних викликів і активно впроваджують нові технології, отримують значні переваги на ринку та забезпечують собі стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Доброва Н. В., Каражия Е. А. Інноваційні технології в агробізнесі: роль у підвищенні ефективності та конкурентоспроможності. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2024. № 5—6. Вип. 318-319. С. 123—128. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-123-128> (дата звернення: 24.03.2025).

2. Людвік І. Підвищення конкурентоспроможності АПК України через інноваційні стратегії: розробка та застосування моделей аналізу ефективності в умовах глобалізації. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-79> (дата звернення: 28.03.2025).

3. Махмудов Х.З., Поліщук О.Ю. Інноваційні технології як основа сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності агропереробної промисловості України. Вісник Полтавського державного аграрного університету. Серія "Економіка, управління та фінанси". 2024. № 2. DOI <https://doi.org/10.32782/pdau-eco.2024.2.9> (дата звернення: 26.03.2025).

4. Назаренко С., Холод В., Садовий М. Інноваційні підходи до управління та комунікацій в сучасних агропромислових підприємствах. Економіка та суспільство. 2024. Вип. (68). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-180> (дата звернення: 30.03.2025).

5. Опалат Д.В. Інноваційні рішення як джерело розвитку агробізнесу. Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology. 2024. Вип. 9. № 3. С. 231—235. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-40> (дата звернення: 27.03.2025).

6. Velychko O., Velychko L., Khalatur S., Roubik H. (2020). A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities. Problems and Perspectives in Management, vol.18 (4), pp.153—166. [https://doi.org/10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi.org/10.21511/ppm.18(4).2020.14) (дата звернення: 28.03.2025).

7. Vinichenko, I.I., Honcharenko, O.V., Khalatur, S.M., Sitkovska, A.O., Prus, Y.O., and Korchahina V.H. (2020). Innovation investment platform of complex ensuring the economic security of enterprises of agrarian industry.

Rivista di Studi sulla Sostenibilita, vol. (2), pp. 63—79. DOI: 10.3280/RISS2020-002-S1006 (дата звернення: 24.03.2025).

8. Zhylenko, K.M., Khalatur, S.M., Pavlenko, O.P., Pavlenko, O.S. (2022). Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism. Academy review, vol. 2 (57), pp. 249—266. <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19> (дата звернення: 29.03.2025).

9. Khalatur S., Velychko O., Oleksiuk V., Kravchenko M., Karamushka D. (2023). Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. Financial and credit activity problems of theory and practice, vol. 3 (50), pp. 341—356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.4050> (дата звернення: 23.03.2025).

10. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Klymenko, S. (2023). Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 5 (52), pp. 341—356. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.52.2023.4169> (дата звернення: 22.03.2025).

References:

1. Dobrova N. V. and Karazhiya E. A. (2024), "Innovative technologies in agribusiness: the role in increasing efficiency and competitiveness". Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University, vol. 5—6, no. 318—319, pp.123—128. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-123-128>.

2. Ludvik, I. (2024), "Increasing the competitiveness of the Ukrainian agribusiness through innovative strategies: development and application of efficiency analysis models in the context of globalization". Economy and Society, vol. 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-79>.

3. Makhmudov, Kh.Z. and Polishchuk, O.Yu. (2024), "Innovative technologies as a basis for sustainable development and increasing the competitiveness of the agro-processing industry of Ukraine". Bulletin of Poltava State Agrarian University. Series "Economics, Management and Finance", vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2024.2.9>.

4. Nazarenko, S., Kholod, V. and Sadovyi, M. (2024), "Innovative approaches to management and communications in modern agro-industrial enterprises". Economy and Society, vol. (68). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-180>.

5. Opalat, D.V. (2024), "Innovative solutions as a source of agribusiness development". Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology, vol. 9, no. 3, pp. 231—235. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-40>.

6. Velychko, O. Velychko, L. Khalatur, S. and Roubik, H. (2020), "A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities". Problems and Perspectives in Management, vol. 18 (4), pp. 153—166. available at: [https://doi.org/10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi.org/10.21511/ppm.18(4).2020.14).

7. Vinichenko, I.I., Honcharenko, O.V., Khalatur, S.M., Sitkovska, A.O., Prus, Y.O., and Korchahina, V.H. (2020), "Innovation investment platform of complex ensuring the

economic security of enterprises of agrarian industry", Rivista di Studi sulla Sostenibilita. Vol. 2, pp. 63—79, DOI: 10.3280/RISS2020-002-S1006.

8. Zhylenko, K.M., Khalatur, S.M., Pavlenko, O.P. and Pavlenko, O.S. (2022), "Formation of macroeconomic indicators under the influence of MICE-tourism". Academy review, vol. 2 (57), pp. 249—266. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2022-2-57-19>.

9. Khalatur, S., Velychko, O., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., and Karamushka, D. (2023), "Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol.3(50), pp.341-356, available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.-2023.4050>.

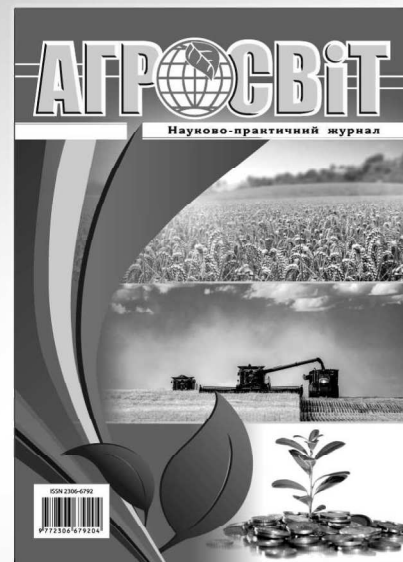
10. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., and Klymenko, S. (2023), "Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 5 (52), pp. 413—432, available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.52.2023.4169>.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2025 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292